



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 603/2021-42

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Straku (sudca spravodajca) a sudcov Roberta Šorla a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], zastúpeného euroadvokátom JUDr. Lubomírom Müllerom, Symfonická 1496/9, Praha, Česká republika, proti postupu Okresného súdu Bratislava I v konaní sp. zn. 21C/112/2012, postupu Krajského súdu v Bratislave v konaní sp. zn. 9Co/344/2014 a sp. zn. 9Co/10/2019 a postupu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v konaní sp. zn. 3Cdo/19/2017 a 3Cdo/172/2019 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Krajského súdu v Bratislave v konaniach sp. zn. 9Co/344/2014 a sp. zn. 9Co/10/2019 a postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v konaniach sp. zn. 3Cdo/19/2017 a sp. zn. 3Cdo/172/2019 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Krajskému súdu v Bratislave **prikazuje** v konaní sp. zn. 9Co/10/2019 konať bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadosťučinenie **3 000 eur**, ktoré mu **je** Krajský súd v Bratislave **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Krajský súd v Bratislave **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **589,21 eur** a zaplatiť ich jeho právnomu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

Odôvodnenie :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 603/2021 z 28. októbra 2021 prijal na ďalšie konanie v celom rozsahu ústavnú sťažnosť sťažovateľa, v ktorej sa domáhal porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prerokovanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“). Tiež navrhol prikázať konať krajskému súdu, priznať finančné zadostučinenie 3 333 eur (v pomere jednej tretiny každý napadnutý súd) a tiež náhradu trov konania.

2. Sťažovateľ sa žalobou doručenou okresnom súde 29. mája 2012 domáha proti Ministerstvu spravodlivosti Slovenskej republiky náhrady nemajetkovej ujmy 50 000 eur s prísl. z titulu nezákonného väznenia. Okresný súd rozsudkom z 30. januára 2014 žalobe čiastočne vyhovel a v doplňujúcom rozsudku z 24. marca 2014 priznal sťažovateľovi 25 000 eur spolu s prísl. Krajský súd na odvolanie žalovanej rozsudkom z 9. júna 2016 potvrdil rozsudok okresného súdu. Najvyšší súd v dôsledku dovolania žalovanej uznesením z 13. septembra 2018 rozsudok krajského súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

3. Krajský súd v poradí druhým rozsudkom z 18. apríla 2019, sledujúc odstránenie vytýkaných vád najvyšším súdom, rozsudok opätovne potvrdil. Proti tomuto rozsudku krajského súdu podala žalovaná dovolanie a konanie je na najvyššom súde evidované pod sp. zn. 3Cdo/172/2019.

4. Sťažovateľ 17. septembra 2021 podal sťažnosť predsedovi najvyššieho súdu, ktorá bola vyhodnotená ako dôvodná. Tiež uviedol, že celková dĺžka konania trvá viac ako 9 rokov. Podľa názoru sťažovateľa má pre neho súdne konanie zvýšený význam, pretože sa v ňom domáha odškodnenia „... za svoju nezákonnú perzekúciu za minulého režimu“.

II.

Vyjadrenie okresného súdu, krajského súdu, najvyššieho súdu a replika sťažovateľa

5. Okresný súd uviedol, že vo veci priebežne konal, žiada zväziť výšku finančného zadostučinenia a vytýka sťažovateľovi, že počas konania neuplatnil sťažnosť na prietahy. Krajský súd uviedol, že vo veci priebežne konal, a skutočnosť, že v konaní rozhodol po dvoch rokoch, bola zapríčinená nadmernou zaťaženosťou súdneho oddelenia. Najvyšší súd uviedol, že vo veci rozhodol uznesením z 27. októbra 2021, ktorým rozsudok krajského súdu zrušil. Podľa jeho názoru je ústavná sťažnosť sťažovateľa vo vzťahu k najvyššiemu súdu nedôvodná.

6. Sťažovateľ k vyjadreniu okresného súdu uviedol, že sťažnosť na prietahy podal na súd, ktorý aktuálne vec prejednával. K vyjadreniu krajského súdu uviedol, že ide o systémový problém, čo krajský súd vo vyjadrení potvrdil. Sťažovateľ súhlasí s názorom krajského súdu, že v konaní sp. zn. 9Co/10/2019 prietahy nevznikli, avšak k zbytočným prietahom táto časť konania prispela. K vyjadreniu najvyššieho súdu sťažovateľ označil vyjadrenie za vyhýbavé.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

7. Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom. Verejnosť možno vylúčiť len v prípadoch ustanovených zákonom. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

8. Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (rovnako podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru) vychádza zo svojej ustálenej rozhodovacej činnosti, podľa ktorej účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov, ako aj práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote v ich všeobecnom poňatí je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia príslušného štátneho orgánu (I. ÚS 47/03, IV. ÚS 205/03). Ústavný súd v tejto súvislosti opakovane zdôraznil, že čl. 48 ods. 2 ústavy (obdobne aj čl. 6 ods. 1 dohovoru) v relevantnej časti ustanovuje imperatív, ktorý platí pre všetky súdne konania a ktorý vyjadruje predovšetkým záujem o to, aby sa čo najskôr odstránil stav právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia súdu, pretože jeho predlžovanie sa môže v konečnom dôsledku prejavovať ako odmietnutie výkonu spravodlivosti (PL. ÚS 25/01).

9. Porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov sa skúma s ohľadom na okolnosti prípadu z pohľadu (i) právnej a faktickej zložitosti veci, (ii) správania účastníka a (iii) postupu súdu (I. ÚS 41/02, III. ÚS 204/2021) a (iv) význam pre sťažovateľku (II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07).

10. Vec sťažovateľa partrí medzi bežnú agendu súdov, avšak po skutkovej stránke sa javí konanie sťažovateľa náročnejšie z dôvodu, že sťažovateľ sa domáha náhrady škody pri nezákonnom väznení za minulého režimu. Posúdenie právnej zložitosti veci však nie je dané samo osebe predmetom konania ani frekvenciou toho-ktorého typu konaní, ale vždy skutkovými a právnymi okolnosťami konkrétnej prejednávanej veci (III. ÚS 359/2021). V správaní sťažovateľa neboli zistené také skutočnosti, ktoré by významne vplývali na dĺžku konania. Sťažovateľ upozornil na zbytočné prietahy v dovolacom konaní sťažnosťou na prietahy (17. septembra 2021), ktorú podpredsedníčka najvyššieho súdu vyhodnotila ako dôvodnú.

11. Ústavný súd skúmal obdobie od podania žaloby na okresnom súde (29. mája 2012) do podania ústavnej sťažnosti (14. októbra 2021). Okresný súd vo veci sťažovateľa rozhodol rozsudkom z 30. januára 2014 a doplnujúcim rozsudkom 24. marca 2014. Následne bol spis 6. júna 2014 postúpený krajskému súdu. Krajský súd rozsudkom zo 14. júla 2016 potvrdil rozsudok okresného súdu. Následne bol spis 6. februára 2017 predložený na najvyšší súd. Najvyšší súd uznesením z 13. septembra 2018 zrušil rozsudok krajského súdu a spis bol 17. januára 2019 predložený krajskému súdu na nové rozhodnutie. Krajský súd druhým rozsudkom z 18. apríla 2019 znova potvrdil rozsudok okresného súdu. Spis bol v dôsledku nového dovolania 9. septembra 2019

predložený najvyššiemu súdu. Najvyšší súd druhým uznesením z 27. októbra 2021 zrušil rozsudok krajského súdu. Následne bolo uznesenie najvyššieho súdu zaslané stranám sporu.

12. Z uvedenej chronológie úkonov ústavný súd zistil, že okresný súd vo veci sťažovateľa rozhodoval jeden rok a desať mesiacov. Ústavný súd v postupe okresného súdu nezistil zbytočné prietahy. Procesné úkony súdu boli vykonané v akceptovateľnej dobe. Ústavný súd konštatuje, že vzhľadom na doterajšiu dĺžku konania pred okresným súdom ako i vzhľadom na okolnosti posudzovanej veci nemožno v napadnutom konaní uvažovať o takých prietahoch, ktorých intenzita by po prípadnom prijatí sťažnosti na ďalšie konanie umožňovala ústavnému súdu dospieť k záveru o porušení sťažovateľom uplatnených práv. K uvedenému záveru ústavný súd dospel aj s prihliadnutím k rozhodovacej praxi a judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) v obdobných veciach, podľa ktorej dĺžka súdneho konania na jednom stupni v trvaní dva až tri roky, v závislosti od povahy veci, nie je v rozpore s právom na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (rozsudok ESLP z 15. 10. 1999 vo veci Humen proti Poľsku, body 58 a 69 a rozsudok ESLP zo 17. 1. 2002 vo veci Calvelli a Ciglio proti Taliansku, body 64, 65 a 66). Z uvedeného dôvodu preto v tejto časti (proti okresnému súdu) ústavnej sťažnosti nevyhovelo.

13. Ústavný súd následne posudzoval postup krajského aj najvyššieho súdu. Z chronológie úkonov vyplýva, že v čase podania ústavnej sťažnosti bola vec sťažovateľa na najvyššom súde. Ústavnému súdu je známa judikatúra ESLP (rozsudok z 13. 10. 2009 vo veci Kiš proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 3673/05; rozsudok z 26. 6. 2009 vo veci Gajdoš proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 19304/04, rozsudok z 8. 10. 2013 vo veci Frigo proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 16111/11), ako aj vlastná rozhodovacia činnosť (napr. III. ÚS 43/2015, I. ÚS 123/2015), podľa ktorej je vec potrebné hodnotiť v súvislosti s posudzovaním zbytočných prietahov v konaní ako jeden celok.

14. Po predložení veci krajskému súdu 6. júna 2014 krajský súd rozhodol rozsudkom č. k. 9Co/344/2014 z 9. júna 2016, teda po dvoch rokoch. Po zrušení rozsudku najvyšším súdom krajský súd vyhlásil opätovne rozsudok (9Co/10/2019) 18. apríla 2019, teda po troch mesiacoch. Na prvý pohľad ide o včasné (nové) rozhodnutie, no procesné pochybenie (nedostatočné odôvodnenie rozsudku) pri predchádzajúcom rozhodovaní krajského súdu, ktoré viedlo k jeho zrušeniu je v judikatúre spájané s nesústredenosťou, ktorá ide „na vrub“ súdu, ktorému sa rozhodnutie zrušilo vrátane času konania pred inštančne nadriadeným súdom. Zrušením rozhodnutia v merite veci sa priebeh konania spomalil. Zrušenie rozsudku z dôvodu nedostatočného odôvodnenia v zásade ovplyvnilo dĺžku konania (I. ÚS 227/2018).

15. Krajský súd vo svojom vyjadrení ospravedlňoval dĺžku zbytočných prietahov v konaní aj nepriaznivou personálnou situáciou a nadmerným množstvom nevybavených vecí. Ústavný súd už viackrát vyslovil, že systémové zlyhania pri správe súdnictva bez ohľadu na to, ktorý zo štátnych orgánov za ne zodpovedá, nemôžu byť dôvodom neuznania základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov a nezabávajú Slovenskú republiku zodpovednosti za prietahy (II. ÚS 481/2017). Zmyslom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov nie je pomenovanie príčin prietahov v konaní alebo vyvodenie zodpovednosti vo vzťahu k stranám, ich advokátom, sudcom, súdnej administratíve, predsedom súdov či k rezortnému ministerstvu.

16. Vo vzťahu k najvyššiemu súdu, ako už ústavný súd uviedol, po rozsudku krajského súdu bola vec sťažovateľa 6. februára 2017 predložená (prvýkrát) na najvyšší súd. Najvyšší súd uznesením z 13. septembra 2018 zrušil rozsudok krajského súdu. Následne bola vec predložená opakovane na najvyšší súd 9. septembra 2019. Z dôvodu odchodu sudkyň do dôchodku bola vec pridelená inému zákonnému sudcovi 2. septembra 2020 a opakovane 25. novembra 2020. Až uznesením z 27. októbra 2021 najvyšší súd rozsudok krajského súdu zrušil. Z uvedeného vyplýva, že najvyšší súd vo veci sťažovateľa rozhodoval viac ako tri roky. Z pohľadu dohovoru síce nie je nevyhnutné, aby v civilných sporoch existovalo mimoriadne opravne konanie, no ak ho štát urobí súčasťou súdneho konania, potom sa naň vzťahujú rovnako všetky procesné garancie vrátane požiadavky na včasné vybavenie veci.

17. Je nepochybné, že najvyšší súd napriek ospravedliteľným dôvodom z pohľadu personálnych možností súdu prispel k celkovej dĺžke konania. Ústavný súd tiež konštatuje, že dĺžka súdneho konania by mala v „rozumnej miere“ zodpovedať intenzite faktorov, ktoré môžu konanie predĺžovať (III. ÚS 49/01). V súlade s judikatúrou ESĽP je ukončenie súdneho konania v primeranom čase základným ľudským právom (rozsudok ESĽP z 29. 5. 1986 vo veci Deumeland proti Nemecku, sťažnosť č. 9384/81).

18. Vec sťažovateľa bola na krajskom aj najvyššom súde spolu prejednávaná päť rokov a tri mesiace. Ústavný súd neprehliadol ani skutočnosť, že vec sťažovateľa sa na všeobecných súdov prejednáva viac ako deväť rokov. Keďže ústavný súd zistil neefektívnu a nesústredenú činnosť krajského súdu a nečinnosť najvyššieho súdu, vyslovil porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Ústavný súd deklaroval porušenie uplatnených práv postupom krajského súdu aj najvyššieho súdu. Keďže z vyjadrenia krajského súdu nevyplýva ďalší procesný postup v konaní, ústavný súd preto doplnil ochranu aj o uloženie príkazu krajskému súdu vo veci konať (čl. 127 ods. 2 ústavy).

IV.

Primerané finančné zadosťučinenie a náhrada trov konania

19. Sťažovateľ sa domáha aj finančného zadosťučinenia 3 333 eur (v pomere jednej tretiny od každého napadnutého súdu). Cieľom tohto inštitútu je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany (IV. ÚS 210/04, IV. ÚS 132/2012). Ústavný súd pri rozhodovaní o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia zohľadnil dĺžku konania, predmet sporu, význam sporu pre sťažovateľa (rozsudok ESĽP zo 16. 12. 2003 vo veci Záborský a Šmáriková proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 58172/00) a postup krajského a najvyššieho súdu. Z rozhodovacej činnosti ESĽP vyplýva, že spravodlivé finančné zadosťučinenie sa priznáva podľa čl. 41 dohovoru so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu (III. ÚS 204/2010, obdobne tiež, rozsudok ESĽP z 3. 10. 2006 vo veci Kuril proti Slovensku, sťažnosť č. 63959/00 a rozsudok ESĽP z 5. 12. 2006 vo veci Solárová a iní proti Slovensku, sťažnosť č. 77690/01, § 40). Sťažovateľ síce upozornil najvyšší súd na zbytočné prieťahy v konaní, avšak tesne pred podaním ústavnej sťažnosti. K uvedenému preto ústavný súd dodáva, že sťažovateľ mal byť v konaní pred všeobecnými súdmi aktívnejší podstatne skôr. Vzhľadom na tieto skutočnosti, ale najmä so zreteľom na nesústredenú činnosť krajského súdu bolo sťažovateľovi podľa čl. 127 ods. 3 ústavy priznané primerané finančné

zadosťučinenie 3 000 eur proti krajskému súdu. Deklarácia porušenia základných práv, príkaz konať, ako aj náhrada trov konania implicitne zahŕňajú aj satisfakčný prvok (I. ÚS 70/2012, I. ÚS 257/08).

20. Sťažovateľ má nárok na náhradu trov právneho zastúpenia za 2 úkony právnej služby vykonané v roku 2021 (prevzatie, príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti) v sume dvakrát po 181,17 eur, režijný paušál v sume dvakrát po 10,87 eur a za úkon vykonaný v roku 2022 (replika) 193,50 eur spolu s režijným paušálom 11,63 eur. Celková hodnota náhrady trov právneho zastúpenia tak predstavuje sumu 589,21 eur (§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov). Z rovnakých dôvodov ako pri finančnom zadosťučinení ústavný súd uložil povinnosť na ich náhradu krajskému súdu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 10. februára 2022

Peter Straka
predseda senátu